

FRIHEDSBEGREBET OG HISTORIKEREN

I

I det foregående har jeg talt om en bestemt teori om borgerlig frihed, dens opståen, storhed og fald. Ved at tale kortfattet og programmatisk, som jeg har gjort her, risikerer jeg imidlertid at komme til at forbryde mig mod netop de principper, hvorpå jeg søger at basere mit virke som historiker. Derfor burde jeg egentlig understrege, at den intellektuelle historiker ifølge et af de principper, jeg har forsøgt at lægge for dagen, vil stå sig godt ved ikke udelukkende, og end ikke blot hovedsagelig, at fokusere på en kanon af såkaldt klassiske tekster, men snarere bør fokusere på, hvor sådanne tekster er lokaliseret inden for bredere rammer og traditioner i tænkningens historie.

Det er værd at erindre om, at denne tilgang står i skarp kontrast til den ortodoksi, der var fremherskende i begyndelsen af 1960'erne, hvor jeg påbegyndte mine egne kandidatstudier. Dengang mente man i almindelighed, at den eneste rigtige forskningsgenstand for studiet af den politiske tænkningens historie var en kanon af centrale tekster. Det blev indskærpet, at det forholdt sig på den måde, fordi sådanne tekster per definition kan forventes at behandle en række tidløse spørgsmål, som er kendetegnende for politisk tænkning som sådan. Det var en almindelig udbredt antagelse, at det historiske studium af moralteori eller politisk filosofi kun giver mening, hvis det har karakter af en læsning af de klassiske tekster med henblik på at uddrage, hvad de vil kunne

tilbyde os af generelle indsigter i samtidens samfundsmæssige og politiske spørgsmål. Sådanne tekster skal tegnes og bruges.¹

Længe inden jeg begyndte at bekymre mig om disse spørgsmål, havde en række forskere fået den tanke, at den grundlæggende præmis for dette argument var tvivlsom. Ved nærmere overvejelse er det langtfra indlysende, at selv de mest fremtrædende værker inden for moralteoriens og den politiske tænkning historie drejer sig om de samme spørgsmål, om end det naturligvis er muligt at konstruere en kanon på en sådan måde, at det minimerer denne tvivl. Jeg kan endnu huske, da jeg for første gang læste R.G. Collingwoods *Autobiography*, hvor han indvender, at alle grene af filosofiens historie mangler et stabilt emnestof, idet såvel spørgsmålene som svarene hele tiden forandres (Collingwood 1939, 16). Jeg blev dog mere imponeret på andet år af min grunduddannelse, da Peter Laslett publicerede sin definitive udgave af John Lockes *Two Treatises of Government*. Af Lasletts indledning fremgik det, at der måske ikke var noget galt i at opfatte Lockes *Two Treatises* som et klassisk forsvar for kontraktteorien, men at man ikke kunne gøre sig håb om at forstå denne tekst, medmindre man indså, at den primært var ment som et indlæg i debatten om en bestemt krise for den engelske royalisme under Charles den Anden, og at den blev skrevet fra en bestemt politisk position under debatten i begyndelsen af 1680'erne (Laslett 1988, især s. 45-66).

Fra og med begyndelsen af 1960'erne gjorde en anden gruppe forskere, som tænkte i de samme baner, universitetet i Cambridge til et førende centrum for en mere historisk orienteret tilgang til studiet af moralteori og politisk tænkning.² Efterhånden som

1. For en genfremsættelse af sådanne tanker, hvor alle disse påstande dukker op igen, se Warrender 1979 – en fremtrædende udøver, som intet har fortrudt.

2. På dette punkt må jeg navnlig fremhæve John Dunn, som publicerede et vigtigt forsvar for den historiske tilgang i 1968 (jf. Dunn 1980), som han efterfølgende benyttede i sit klassiske Locke-studie (jf. Dunn 1969).

denne tilgang vandt større udbredelse, havde det den gavnlige følgevirkning, at den uoverstigelige mur, der hidtil havde adskilt den politiske tænkning historie fra den politiske historie, nu begyndte at vakle. Denne mur var i høj grad blevet rejst af en tidligere generation af stivsindede politiske historikere, af hvilke Sir Lewis Namier havde været den mest prominente. For Namier var det indlysende, at politisk teori fungerer som ren og skær efterrationalisering af den politiske adfærd. Han hævdede, at forklaringerne på den politiske adfærd skulle søges på »de underliggende følelsers [niveau], i den musik, i forhold til hvilken idéerne ikke er andet end en libretto, som tilmed ofte er af særdeles inferior kvalitet« (Namier 1955, 4). Namiers kritikere, såsom Sir Herbert Butterfield (1957, 209), kunne tilsyneladende ikke tage til genmæle på anden måde end ved at gribe tilbage til Lord Achtons berømte maksime, som gik ud på, at idéer ofte er årsager til snarere end resultater af offentlige hændelser (Achton 1906a, 3). Denne respons pådrog sig imidlertid med rette Namiers og hans tilhængeres foragt for den grænseløse naivitet, der angiveligt var kendetegnende for enhver forestilling om, at politiske handlinger på nogen måde kunne være oprigtigt motiveret af de principper, hvormed de blev efterrationaliseret.³

En af de mest indflydelsesrige røster, der bidrog til at bringe de intellektuelle historikere ud af dette dødvande, var (og er) John Pocock. Han begyndte sin kandidatkarriere som elev af Sir Herbert Butterfield på Cambridge, og det var frem for alt Pocock, der lærte min generation at opfatte politisk teori historie, ikke som studiet af såkaldt kanoniske tekster, men snarere som en mere vidtfavnende undersøgelse af de skiftende politiske sprog, de forskellige samfund taler med sig selv på.⁴ Straks man anlagde dette

3. Se for eksempel Brooke 1961, især 21-22, 24-25.

4. For Pococks eget tilbageblik over sin udvikling, se Pocock 1985, 1-34 og Pocock 1987.

perspektiv, kunne man sammenknytte studiet af politik og studiet af politisk tænkning på nye og mere frugtbare måder. En kombination, som jeg personlig har været specielt interesseret i, hidrører fra den betragtning, at grænsen for det politisk mulige typisk er bestemt af grænsen for, hvad det er muligt at legitimere. Hvad man kan gøre sig håb om at kunne legitimere, vil imidlertid afhænge af, hvilke handlemåder man med rimelighed vil kunne indordne under eksisterende normative principper. Men dette indebærer, at ens erklærede principper, selv hvis man aldrig er motiveret af dem, men kun bruger dem som efterrationaliseringer for sin adfærd, ikke desto mindre vil være med til at udforme og afgrænse, hvilke fremgangsmåder man med held vil kunne benytte. Man kan altså slet ikke undgå at påkalde sig sådanne principper, hvis man ønsker at forklare, hvorfor bestemte politiske linjer vælges på bestemte tidspunkter og efterfølgende artikuleres og implementeres på bestemte måder.⁵

For intellektuelle historikere som mig selv syntes der at åbne sig en interessant mulighed for at knytte vores forskning tættere til, hvad der tidligere blev betegnet som 'realhistorie', og denne udvikling betød blandt andet, tror jeg, at *intellectual history* kom til at fremstå som et fagområde af mere generel interesse. Med en formulering fra Sir Geoffrey Eltons beskrivelse af denne nye situation i sin *Return to Essentials* havde idéhistorien »pludselig fået lov at komme ud af bryggerset og ind i den fine stue« (Elton 1991, 12). For mange af dem, der studerede moralteori og politisk tænkning, forekom anlæggelsen af en sådan historisk tilgang imidlertid at indebære et forræderi. Det var jo meningen, at det værdifulde ved vores forskning skulle være, at den tillod os at afdække det, der var af varig interesse i en lang, storslået tradition af klassiske tekster.⁶

5. For et forsøg på en mere detaljeret udfoldelse for dette argument, se Skinner 1974.

6. Se Warrender 1979, især s. 939, for en stærk formulering af denne pointe.

Jo mere der blev argumenteret for, at disse tekster skulle betragtes som elementer af en bredere politisk diskurs, som ændrer indhold alt efter omstændighederne, desto mere forekom vores forskning at blive berøvet sin berettigelse. Blandt mine egne kritikere – en foruroligende talrig gruppe – gik adskillige så vidt som til at anklage mig for at forfalde til »åndsvidenskabelig antikvarianisme« (Gunnell 1982, 327) og for at være fuldstændig blind for, at en sådan tilgang aldrig vil kunne have andet end »den mest støvede antikvariske interesse« (Tarlton 1973, 314).

I den forbindelse er det en nærliggende tanke, at sådanne reaktioner må udspringe af et deprimerende filistrøst syn på historisk forskning. Viden om fortiden har åbenbart kun værdi, hvis den kan være til hjælp under forsøget på at løse aktuelle problemer i nutiden. Man vil kunne være tilbøjelig til at indvende, at Hobbes' *Leviathan* jo er lige så meget et produkt af det 17. århundredes kultur som Purcells operaer eller Miltons *Paradise Lost*, men at ingen ville kunne finde på at sige, at der gik noget af disse sidstnævnte kunstværkers værdi, fordi de ikke kunne fortælle os, hvordan vi i dag skal leve vores liv under indtryk af det forestående årtusindskifte.

Måske er det denne grundlæggende æstetiske respons, der er den rette, og måske er det denne følelsesmæssige indstilling, der mere end noget andet er karakteristisk for historikeren, den tabte tids frelser. Jeg må imidlertid indrømme, at jeg aldrig har været tryk ved den. Efter min mening bør vi for så vidt være indstillet på at stille os selv en række forholdsvis aggressive spørgsmål om, hvilken praktisk anvendelighed vores historiske forskning skal forestille at have her og nu. Jeg har aldrig fundet det fyldestgørende blot at svare, at denne forskning kan tilfredsstille en vis naturlig nysgerrighed, og det forekommer mig at være et betænkeligt udslag af selvgodhed, når man, som Lord Achton engang gjorde, indvender, at »vore studier må siges at være alt andet end me-

ningsløse» og da ikke mindst i en kultur som vores, der så entydigt har lagt sig fast på en rent nyttebestemt opfattelse af »relevans«. ⁷ Anklagen for antikvarianisme er kort sagt en anklage, jeg tager dybt alvorligt. Det er en anklage, alle professionelle historikere efter min mening bør være parat til at forsvare sig mod, om ikke andet så for deres egen samvittigheds skyld. Vi må være indstillet på at blive spurgt, og vi må ikke undlade at spørge os selv, hvad det alt sammen skal til for.

Det betyder ikke, at jeg nu har tænkt mig at kaste mig ud i en indgående analyse af, hvordan historikere bør bruge deres tid. Der er lige så mange forskellige slags historieforskning, som der er seriøse grunde til at fatte interesse for fortiden, og der er lige så mange forskellige historiske undersøgelsesteknikker, som der er rationelle måder at dyrke denne interesse på. Jeg kan heller ikke se nogen grund til at påkalde sig forestillinger om centrum og periferi eller at sætte visse former for historieforskning højere end andre. Derfor kan jeg heller ikke se, hvad der skulle være at sige af almen interesse om, hvordan historikere burde bære sig ad ⁸ – måske bortset fra, at de bør søge at skrive om fortiden med så megen seriøsitet, som deres begavelse tillader. På den baggrund kan jeg kun håbe at sige noget om pointen med det hele i forbindelse med den form for *intellectual history*, jeg selv forsøger at bedrive. Men lad mig nu slutte af med at prøve at sige noget om netop det.

II

Jeg begyndte denne bog (Skinner 1998) med at tale om tilegnelsen af forestillingen om staten som en betegnelse for en kunstig person, hvis repræsentanter er bemyndiget til at oppebære suveræni-

7. Achton 1906b, 57. Patrick Collinson (1967) citerer denne udtalelse som et af mottoerne for sin *The Elizabethan Puritan Movement*, men det må bestemt være ironisk ment.

8. Jeg har udarbejdet denne pointe i Skinner 1997.

tetsrettighederne på dennes vegne. Lige siden det 17. århundrede har dette begreb været helt centralt for det moderne Vestens politiske selvforståelse og praksis. Lad mig imidlertid stille følgende spørgsmål: Hvad betyder det, når man taler om at repræsentere staten og at bemyndige dens repræsentanter? Hvad betyder det i det hele taget, når man taler om staten som en person?

Det forekommer mig, at kun de færreste af os vil kunne besvare disse spørgsmål, og at vi har arvet en teori, som vi bliver ved med at benytte, selvom vi egentlig ikke forstår den. ⁹ Men hvis det forholder sig sådan, vil en af de måder – måske den eneste måde – hvorpå vi kan udvide vores forståelse, være at gå tilbage til det kritiske punkt i historien, hvor denne opfattelse af politik først blev artikulert og udviklet. Vi vil da kunne se, hvordan de begreber, vi stadig påkalder os den dag i dag, oprindeligt blev defineret, med hvilke formål de blev udformet, og hvilket syn på offentlig magt de blev brugt til at underbygge. Dette vil så igen gøre det muligt for os at nå frem til en selvbevidst forståelse af en række begreber, som vi nu anvender ureflekteret og til en vis grad ligefrem uden at forstå dem. Man kunne altså hævde, at vi kort sagt er nødt til at blive intellektuelle historikere for at kunne forstå ikke alene dette aspekt, men også mange tilsvarende aspekter af vores aktuelle moralske og politiske univers.

Dette kan dårligt siges at være en ny tanke. Det er denne tanke, der er styrende for F.W. Maitlands sidste og mest blændende essays, hvori han undersøgte teorien om juridiske personer ¹⁰ og navnlig de 'juridiske personer bestående af én fysisk person', der ligger til

9. Dette skal ikke forstås sådan, at der efter min mening overhovedet ikke er nogen, der forstår den. Copp 1980 og Runciman 1997, især s. 6-33, 223-61, rummer exceptionelt instruktive diskussioner.

10. Maitland publicerede tre vigtige essays om dette overordnede emne mellem 1900 og 1903. Se Maitland 1911, bind III, 210-243, 244-270, 304-320. Hvad angår det implicitte politiske engagement i disse studier, se Burrow 1988, især s. 135-145.

grund for den britiske forfatning, herunder kronen og staten som sådan.¹¹ Det glæder mig at kunne referere til Maitlands store format som historiker med politisk tænkning som genstandsfelt. Jeg må dog indrømme, at jeg personlig er mere interesseret i de diskontinuiteter end i de kontinuiteter, der findes i vores intellektuelle arv. Kontinuiteterne er trods alt så allestedsnærværende, at de har gjort det alt for let at tænke fortiden som et spejl og studiet af fortiden som en måde, hvorpå vi kan genspejle vore egne antagelser og fordomme. Diskontinuiteterne er dog ofte mindst lige så påfaldende: Værdier, som det ene øjeblik står mejslet i sten, er i næste nu fuldstændig fordampet. Man behøver heller ikke gå tilbage til Ramses den Anden for at indse, hvor dyb en sandhed det er. Man behøver blot tænke på for eksempel navnene på de store komponister, som man i sikker forvisning om deres udødelighed har indskrevet på facaden af Opéra Garnier i Paris: Bach, Mozart, Beethoven ... og Spontini. Som med vores kulturelle helte således forholder det sig også med mange af vore værdier og praksisser: Også de vil med tiden sande til og kræve udgravning og fornyet overvejelse.

Jeg har forsøgt at gøre opmærksom på, at man ved at undersøge og reflektere over de historiske vidnesbyrd får mulighed for at træde et skridt tilbage fra og måske ligefrem revurdere nogle af de aktuelle antagelser og forestillinger. Afslutningsvis vil jeg se nærmere på den tanke, at fortiden blandt andet har værdi i dag som et lager af værdier, vi ikke længere tilslutter os, og af spørgsmål, vi ikke længere stiller. Tilsvarende vil den intellektuelle historiker blandt andet have til opgave at fungere som en slags arkæolog, der afdækker begravede intellektuelle skatte, støver dem af og dermed sætter os i stand til at tage stilling til dem på ny.¹²

11. For Maitland om kronen og staten som 'juridiske personer bestående af én fysisk person', se henholdsvis Garnett 1996, især 171-172, 212-214, og Run-ciman 1997, især 96-107, 118-123.

12. Mine referencer til arkæologien hentyder til en mere almindelig forståel-

I de tidligere kapitler af denne bog (Skinner 1998) forsøgte jeg at gennemføre en sådan udgravning, idet jeg søgte at afdække strukturen og samtidig at godtgøre kohærensens af, hvad jeg har kaldt den neoromerske teori om frie borgere og frie stater. Denne teori er efter min mening interessant i sig selv. Men for mig får den yderligere et interessemoment i lyset af, at den efterfølgende bliver overskygget af den liberale analyse af negativ frihed forstået som fraværet af hæmmende tvangsforanstaltninger. Med den liberale teoris opnåelse af en hegemonisk position i samtidens politiske filosofi er den neoromerske teori forsvundet så meget af syne, at den liberale analyse i vid udstrækning er blevet opfattet som den eneste sammenhængende måde at tænke frihedsbegrebet på.

Som et eksempel på denne påstand kan man blot tænke på vor tids suverænt vigtigste diskussion af disse spørgsmål – Sir Isaiah Berlins *Two Concepts of Liberty*.¹³ Berlin fremstiller sig selv som en person, der er engageret i en rent filosofisk øvelse, nemlig at belyse »essensen af frihedsbegrebet« (Berlin 2005, 240) og samtidig sætte os i stand til at undgå »en begrebsforvirring« (Berlin 2005, 186). En af de vigtigste forvirringer, der skal undgås, forklarer han, er sammenblandingen af frihedsbegrebet med andre beslægtede begreber såsom lighed eller uafhængighed, idet sådanne ufilosofiske sammenblandinger tydeligvis ikke gør »sandheden nogen tjene-ste« (Berlin 2005, 186).

Men hvad er sandheden så? Af de to begreber, han gransker, bekræfter Berlin, at den negative frihed, hvor man ikke forhindres af andre i at gøre, hvad man vil, repræsenterer »et mere sandt og human-t ideal« (Berlin 2005, 260).¹⁴ Deraf følger, at frihed grundlæg-

se af termen end den betydning, Michel Foucault refererer til, men ikke desto mindre ønsker jeg også at alludere til hans 'arkæologiske' analyse af »det allerede sagte på dets eksistensniveau« (Foucault 2005, 193), en analyse, som har haft stor indflydelse på mit arbejde. Se Foucault 2005, især s. 195-200.

13. »To slags frihed« i Berlin 2005.

14. Berlin sætter reelt lighedstegn mellem (eller sammenblander) det 'nega-

gende må modstilles tvang, som »forudsætter andre menneskers overlagte indgriben inden for det område, som jeg ellers kunne handle i« (Berlin 2005, 181).¹⁵ Og det betyder igen, at en række forvirringer omkring frihed straks kan afklares til fordel for alle. En af disse forvirringer forøves af dem, der forlanger frigørelse fra en status af politisk eller social afhængighed. De forlanger, hvad der fejlagtigt benævnes social frihed, idet de kræver andet og mere end en afværgelse af indgriben (Berlin 2005, 186, 189). Yderligere et forvirringsmoment udspringer af den antagelse, at man kun kan nyde individuel frihed i selvstyrende stater. Straks man indser, at frihed bedst lader sig forstå som et fravær af indgriben, vil man også indse, at opretholdelsen af denne værdi ikke afhænger af, hvem der udøver magt, men blot af, hvor megen magt nogen tildeles (Berlin 2005, 248, 192-193). Det viser, at negativ frihed ikke »er uforenelig med visse former for enevælde eller i hvert fald med fraværet af selvstyre« (Berlin 2005, 192). Det ville være en fejltagelse at antage, at individuel frihed er »logisk forbundet med demokrati« (Berlin 2005, 193).

Så vidt jeg kan se, forlenes den udgravning, jeg foretog i første del af denne bog (Skinner 1998), med yderligere betydning under indtryk af sådanne påstande. Berlins kritik hviler på den præmis,

tive' frihedsbegreb med den klassisk liberale forståelse af begrebet, hvorefter han modstiller denne forståelse med, hvad han kalder det 'positive' frihedsbegreb forstået som selvudfoldelse. Jeg er enig i, at den 'positive' anskuelse er at regne for et særskilt begreb. Frem for at forbinde frihed med handlemuligheder – som i både den neoromerske og den liberale analyse – forbinder den 'positive' anskuelse frihed med udøvelsen af en bestemt type handlinger. Se i den forbindelse den oplysende gennemgang i Baldwin 1984 samt Skinner 1986, især s. 232-235. Om forståelsen af frihed som et (med Charles Taylors formulering) »udøvelsesbegreb« og ikke blot et »mulighedsbegreb« (Taylor 1987, 90) kan forsvares, er et spørgsmål for sig – et spørgsmål, jeg ikke beskæftiger mig med. Taylor gør dette spørgsmål til genstand for en særdeles interessant behandling i Taylor 1979.

15. Se s. 190, hvor »ikke-indgriben« beskrives som »det modsatte af tvang«.

at kun tvangsmæssig indgriben kan sætte den negative frihed over styr. Heraf følger ganske vist, at afhængighed og manglende selvstyre ikke kan udlægges som en mangel på frihed. Men denne følgeslutning er kun korrekt, fordi konklusionen i forvejen er indføjet i præmissen. Jeg har imidlertid forsøgt at vise, at denne præmis i sig selv må tages op til fornyet overvejelse. Det, den nyromerske teori drager tvivl, er netop forestillingen om, at individuel frihed grundlæggende er et spørgsmål om ikke-indgriben.

Her viser der sig altså at ligge en implicit morale i den historie, jeg har fortalt: Det er bemærkelsesværdig vanskeligt at undgå at lade sig tryllebinde af sin egen intellektuelle arv. Under analysen af og refleksionerne over vore normative begreber forledes vi let til at tro, at de *kun* kan tænkes på de måder, vi har fået overleveret gennem vore intellektuelle traditioners hovedstrømninger. Det forekommer mig, at der har sneget sig et element af denne forlokkelse med ind i selv Isaiah Berlins med rette højt besungne redegørelse. Selv mener Berlin at have det rent neutrale ærinde at vise, hvad en filosofisk analyse af vore begreber dikterer os at sige om frihedens essens. Det er imidlertid mildt sagt påfaldende, at hans analyse følger nøjagtig samme bane, som de klassiske liberale teoretikere fulgte under deres bestræbelser på at miskreditere den nyromerske teori om frie stater.

Dette anslår for sit vedkommende en anden og måske endnu mere storstilet morale, hvormed min beretning vil kunne udsmykkes. Filosofihistorien og måske navnlig moralfilosofiens, socialfilosofiens og den politiske filosofis historie har til formål at afholde os fra alt for let at lade os tryllebinde. Den intellektuelle historiker kan hjælpe os til forstå, at de værdier, der ligger i vores måde at leve på i dag, og vores tænkning af disse værdier i høj grad afspejler en række valg, der på forskellige tidspunkter er truffet mellem forskellige mulige verdener. Bevidstheden herom vil kunne frigøre os fra at blive fastholdt af en enkelt hegemonisk

redegørelse for disse værdier og den rette fortolkning og forståelse af dem. Udstyret med en sådan bredere mulighedsfornemmelse vil vi kunne træde et skridt tilbage fra vore nedarvede intellektuelle engagementer og tage stilling til dem i en ny undersøgelses ånd.

Det skal ikke forstås sådan, at vi bør bruge fortiden som et lager af fremmede værdier, man kan forsøge at prakke en godtroende nutid på.¹⁶ Hvis studiet af *intellectual history* skal have den funktion, jeg hævder, det har, må der være et dybere niveau, hvor vore nutidige værdier og vore forfædres tilsyneladende fremmedartede forestillinger til en vis grad er forenelige.¹⁷ Det skal heller ikke forstås sådan, at intellektuelle historikere bør gøre sig til moralister. Min egen beundring er så afgjort forbeholdt de historikere, som bevidst afholder sig fra såvel begejstring som indignation under deres gennemgang af menneskehedens forbrydelser, tåbeligheder og ulykker. Min pointe er snarere, at intellektuelle historikere vil kunne forsyne deres læsere med information af relevans for deres vurdering af deres egne aktuelle værdier og forestillinger og derefter overlade dem til at tygge drøv på det hele i fred. Her tænker jeg på den passage i Nietzsches *Moralens oprindelse*, hvor han

16. Se Constant 1996, som forestiller sig, at de, der priser, hvad han kalder de gamle grækernes og romernes frihed, må have til hensigt at genopbygge hele forfatningsstrukturen i Antikkens bystater, herunder åbenlyst fremmedartede og tyranniske institutioner som ostrakisme og censur.

17. Her trækker jeg på Donald Davidsons teori om radikal fortolkning. Se Davidson 1984, især s. 125-139, 183-198 samt Skinner 1988, især s. 236-246. Der er utvivlsomt en dybereliggende kontinuitet, der ligger til grund for den strid, jeg har undersøgt, om forståelsen af individuel frihed. Det reelle omdrejningspunkt for denne strid er spørgsmålet om, hvorvidt afhængighed bør anerkendes som en slags tvang, hvorimod begge sider antager, at frihedsbegrebet grundlæggende må udlægges som et fravær af tvang, hvordan sidstnævnte så end tolkes. Pointen med at inddrage dette eksempel har ikke været at plædere for, at man tilslutter sig en fremmed værdi fra en forsvunden verden, men at plædere for afdækningen af en glemt læsning af en værdi, som vi har tilfælles med denne forsvundne verden.

indskærper os, at »man næsten er nødt til at være ko« (Nietzsche 2002, 24) for at kunne forstå hans filosofi. Ligesom en ko er man nødt til at kunne tygge drøv.

Min pointe er altså, at intellektuelle historikere vil kunne yde noget af langt mere end blot antikvarisk interesse ved simpelthen at passe deres arbejde. De behøver ikke gøre andet end at afdække de ofte oversete rigdomme i vores intellektuelle arv og stille dem til skue på ny. Inden for rammerne af denne bog har jeg kun været i stand til at bringe en enkelt af disse genstande op til overfladen, men jeg mener, at det er en genstand af værdi, eftersom den afslører en konflikt inden for vore nedarvede tanketraditioner omkring karakteren af den liberale stat. Begge parter i striden er enige om, at det bør være et af statens primære mål at respektere og opretholde de enkelte borgers frihed. Den ene part hævder, at staten vil kunne indfri dette løfte alene ved at sikre, at borgerne ikke udsættes for uretfærdig eller unødvendig indgriben i deres bestræbelser på at nå de mål, de har sat sig. Den anden part hævder imidlertid, at dette aldrig vil kunne være tilstrækkeligt, da det også altid vil være nødvendigt for staten at sikre, at borgerne ikke kommer til at befinde sig i en tilstand af afhængighed af andres velvilje, som kunne have været undgået. Staten er forpligtet ikke blot til at frigøre borgerne fra personlig udnyttelse og afhængighed, men også til at afholde sine egne befuldmægtigede fra, under dække af deres flygtige autoritet, at handle egenmægtigt under håndhævelsen af de regler, der styrer vores fælles liv.

Som jeg har vist, har vi i det moderne Vesten tilsluttet os det første af disse standpunkter og i vid udstrækning tilsidesat det andet. Der har tydeligvis været rigeligt med forudsætninger for dette udfald, men jeg har forsøgt at vise, at det ikke desto mindre kan anskues som et valg. Valgte vi rigtigt? Det vil jeg overlade til læseren at tygge drøv på.